

УДК: 378.094:37.091.26:796.071.4

DOI:

Анна Багорка, викладач Економіко-правничого коледжу
Запорізького національного університету,
аспірант Запорізького національного університету
Анатолій Конох, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ”: РОЗУМОВИЙ КРИТЕРІЙ

У статті розглянуто основні вимоги до рівня та якості підготовленості фахівця до майбутньої професійної діяльності та визначено критерії їх оцінювання. Проведено оглядовий аналіз структури професійної підготовки та визначено основні її складові: особистісна, мотиваційна, когнітивна та прагматична. Досліджувався когнітивний компонент, сформованість якого оцінювався за розумовим критерієм, оскільки він є відображенням рівня теоретичної підготовленості майбутнього фахівця фізичної культури і спорту і його готовності до реалізації професійної діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка; оцінка підготовленості; когнітивний компонент; розумовий критерій; система “коледж-університет”.

Табл. 2. Літ. 10.

Anna Bahorka, Lecturer of College of Economics and Law Department of
Zaporizhzhya National University
Postgraduate Student of Zaporizhzhya National University
Anatoliy Konokh, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the Theory and Methods of the Physical
Training and Sports Department, Zaporizhzhya National University

THE EVALUATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS PROFESSIONALS IN THE COLLEGE-UNIVERSITY SYSTEM: MENTAL CRITERIA

The article deals with some aspects of theoretical training of future specialists of physical culture and sports in the “college-university system”. The basic requirements to the level and quality of the specialists’ preparedness for future professional activity are analyzed and the criteria for their evaluation are determined. An overview of the structure of vocational training is conducted and its main components are determined. They are: personal, motivational, cognitive and praxiological components. The article examines the cognitive component, the formation of which is estimated by the mental criterion, because it reflects the level of theoretical willingness of future specialists of physical culture and sports and their readiness for professional activity. These components are interrelated and play an exceptional role in the whole training system. The research is based on determining the level of theoretical knowledge (mental criterion) of the students of the third course of the faculty of physical education in the disciplines of the cycle of vocational training, which are studied on the first and second courses of the university and the first – third courses of the college of the respective specialty. Thus, it is found that college graduates who continue their studies in the university demonstrate a higher level of theoretical knowledge. This result can be explained by the fact that they are already graduates, ready for practical activity and continuing their studies at the university’s senior courses is a improving of their theoretical knowledge and practical skills at a higher professional level. This testifies to the effectiveness of the “college-university system” itself, but provided that the educational process has to be organized exclusively on a continuity basis. This circumstance should be one of the reasons while determining the directions of optimization of the substantive implementation of professional disciplines in the “college-university system” and the expediency of further researches in this direction.

Keywords: vocational training; preparedness assessment; cognitive component; a mental test; a college-university system.

Постановка проблеми. Професійна підготовка педагога – складний багатоаспектний процес, результатом якого є сформована готовність фахівця до здійснення ним професійної педагогічної діяльності.

Оцінка підготовленості педагога до реалізації професійних функцій у сфері освіти являє собою цілісну систему, основною метою якої є створення умов, що дозволяють здійснити адекватну та об’єктивну оцінку якості підготовки педагога на всіх рівнях підготовки.

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ”: РОЗУМОВИЙ КРИТЕРІЙ

Оцінка професійної підготовленості майбутніх фахівців фізичної культури і спорту передбачає різноманітні аспекти його діяльності. Мають бути враховані як об’єктивні педагогічні умови, так і особистісні характеристики, усвідомлення цінності власної діяльності, здатність до самооцінки, володіння знаннями, уміннями та навичками, готовність до неперервної освіти та постійного самовдосконалення тощо.

Аналіз ситуації, яка склалася в системі педагогічної освіти України, показує, що найбільш перспективною формою організації системи неперервної педагогічної освіти, здатної реалізувати вимоги до сучасного фахівця, є система “коледж-університет”. Вона забезпечує можливість реалізації ідей наступності, багаторівневості, варіативності, безперервності, гнучкості у підготовці педагогічних кадрів, наближення її до потреб як сфери освіти, так і особистості майбутнього фахівця.

Отже, **метою** дослідження є оцінка професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі “коледж-університет” за розумовим критерієм.

Аналіз основних досліджень. Проблему професійної підготовленості фахівців освітньої галузі розглядали у своїх дослідженнях А. Абдураман, Г. Азгальдов, Л. Анищева, К. Гнезділова, В. Долятовський, Л. Віткін, П. Канівець, П. Кулешов, Є. Мелешко, В. Шешенко, Л. Сущенко, Р. Фатхудинов, Г. Хімичева, Н. Юсуфбекова та ін.

На думку Ю. Вербиненко, у сучасному світі спостерігається невпинне посилення вимог до процесу професійної підготовки та формування сприятливих умов для становлення і реалізації студента як майбутнього педагога. Тому майбутній педагог повинен володіти ґрунтовними знаннями, глибокими професійними уміннями, навичками самонавчання, педагогічною свідомістю [1].

Ряд дослідників ототожнюють поняття готовності з професійною підготовкою. Тож, вбачаємо необхідність у тлумаченні поняття “професійна готовність”.

Це поняття розглядається вченими як інтеграційна характеристика мотивації до виду певної діяльності, професійних знань і вмінь, педагогічної інноватики, особистісних якостей і творчих здібностей [2]; як здатність до ефективної реалізації отриманих знань, умінь, навичок, а також динамічний стан, який активізує діяльність і дає можливість приймати самостійні рішення під час незвичайних ситуацій [4]; як риса особистості [6].

Науковець В. Семиченко вважає готовністю

до професійної діяльності психічний стан, що містить такі складники:

- операційну готовність – миттєву активізацію людини, її включення в діяльність на необхідному рівні;

- функціональну готовність – усвідомлення людиною своїх цілей, оцінка наявних умов, пошук оптимальних засобів дії;

- особистісну готовність – пролонгована висока працездатність людини, прогнозування необхідності розподілу мотиваційних, вольових і інтелектуальних зусиль, оцінка ймовірності досягнення життєвих успіхів через професійну діяльність [8, 99].

Професійну готовність майбутніх фахівців Ю. Коваленко розуміє як комплексну особистісну характеристику, що є відображенням його мотивації до майбутньої професії, ступеню засвоєння знань, рівня практичної підготовки, професійно значущих якостей, рівня фізичної підготовленості та стану здоров’я. Виходячи із цього, дослідниця виокремила такі її структурні елементи: мотиваційний, особистісний, когнітивно-діяльнісний та здоров’язберігаючий [7].

Аналіз сучасних педагогічних досліджень свідчить про те, що під професійною підготовкою найчастіше розуміють процес формування фахівця певної галузі діяльності, оволодіння ним певним родом занять – професією. Разом з тим, вчені-педагоги часто ототожнюють професійну підготовку з професійною освітою, що містить поглиблене ознайомлення з науковими основами й технологією обраного виду праці; формування спеціальних практичних навичок і вмінь; прищеплення психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи в певній сфері людської діяльності.

Одне з найґрунтовніших визначень поняття професійної підготовки наводить Т. Танько: “Професійна підготовка – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь і професійної готовності, що, в свою чергу, визначається як суб’єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати” [10, 262].

Проблему професійної підготовки майбутніх педагогів досліджують вчені А. Капська, А. Ліненко, С. Сисоева, Л. Сущенко та ін.

Теоретичні та методичні засади професійної підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту стали предметом дослідження вчених Б. Ашмаріна, О. Вацеба, Р. Карпюк, Т. Круцевич,

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ”: РОЗУМОВИЙ КРИТЕРІЙ

Р. Маслюк, А. Сватєв, Н. Степанченко, Л. Суценко та ін. Погоджуємося із думкою І. Гринченка, який стверджує, що професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури має підлаштовуватись під нові міжнародні та національні вимоги до підготовки фахівців даної галузі. Отже фахова підготовка розглядається як процес, який відображає науково-методичні, обґрунтовані заходи вищих навчальних закладів, спрямовані на формування протягом всього періоду навчання готовності студентів до професійної діяльності [5].

В нашому дослідженні питання оцінки професійної підготовки розглядається в системі “коледж-університет”. Систему “коледж-університет” досліджують у своїх працях ряд науковців: Н. Денисова, А. Загородній, Р. Маслюк, Л. Пилипенко, М. Савельєв, О. Чепка, О. Шапран та ін., та вважають цю систему більш ефективною через певні причини, серед яких: наступність, поступовість і безперервність професійної підготовки; більш раннє вивчення професійно орієнтованих дисциплін; більший обсяг практичної підготовки та ін.

Виклад основного матеріалу. Результати теоретичного аналізу педагогічних досліджень виявляють наявність різноманітних підходів до вибору показників системи оцінювання підготовки фахівців.

Так, А. Суслов визначає такі індивідуальні показники якості фахівця:

- рівень професійних знань;
- рівень практичного застосування професійних знань;
- рівень творчих навичок (участь у науково-дослідницькій роботі, доповіді, статті, використання результатів науково-дослідницької роботи в курсових, дипломних роботах);
- рівень загально професійних знань (середня оцінка з загально професійних дисциплін);
- рівень загальних математичних і природничо-наукових, загальних гуманітарних й соціально-економічних знань (середня оцінка з загальних математичних і природничо-наукових, загальних гуманітарних і соціально-економічних дисциплін);
- рівень виконавської дисципліни (своєчасне виконання курсових, дипломних проектів, своєчасне отримання заліків – оцінює куратор академічної групи);
- рівень загальної активності й підприємництва (участь у суспільній праці й праці за сумісництвом – оцінює куратор групи);
- рівень культурного, етичного й морального виховання (оцінює куратор групи) [9, 59 – 60].

К. Гнезділова пропонує також враховувати самооцінні судження самих випускників, які нададуть додаткову інформацію про їх готовність

здійснювати професійну діяльність, про рівень сформованості тих чи інших якостей та властивостей та ін. [3].

Оцінка підготовленості педагога до реалізації професійних функцій у сфері освіти здійснюється в процесі оцінювання, і являє собою цілісну систему.

Оскільки професійна підготовка покликана вирішити цілий ряд надважливих завдань, то вона має досить складну і багатогранну структуру, що включає певні компоненти. Всі вони з одного боку – рівнозначні і самобутні, з іншого – взаємопов’язані і взаємозалежні один від одного.

Виявлення структури професійної підготовки як відносно усталеного засобу взаємозв’язку її елементів в різних дослідженнях представлено по-різному. Однак існує переконання, що цей взаємозв’язок передбачає не лише сукупність структурних складників, а досягнення на основі їх інтеграції загальної мети – підготовки компетентного фахівця.

Досліджували структуру професійної підготовки ряд вчених, а саме С. Волкова, С. Ігнатенко, Н. Іполітова, Р. Маслюк, О. Тимошенко, М. Савельєв, О. Шапран, М. Шик та ін. Ми вважаємо за доцільне визначення у структурі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі “коледж-університет” наступних складових: особистісна, мотиваційна, когнітивна та праксіологічна. Особистісна та мотиваційна складова координують морально-психологічний аспект підготовки, когнітивна та праксіологічна – теоретичний та практичний аспекти, відповідно.

У нашому дослідженні ми зупинилися на розгляді когнітивного компоненту, сформованість якого можна оцінити за розумовим критерієм. Оцінюючи професійну підготовку майбутніх фахівців фізичної культури і спорту за розумовим критерієм, можна дійти висновку про: обізнаність щодо сутності, специфіки і змісту майбутньої діяльності; вимоги до особистості фахівця фізичної культури і спорту; рівень знань (загальнорозвивальних, загальнопедагогічних, методичних та спеціальних), необхідних для ефективної професійної діяльності; необхідність обізнаності про останні зміни, інновації та дослідження у професійній сфері; можливість виконувати професійні завдання різного характеру. Отже, в цілому, когнітивний компонент є відображенням рівня теоретичної підготовленості майбутнього фахівця фізичної культури і спорту і його готовності до реалізації професійної діяльності.

Реалізація нашого дослідження відбувалась за допомогою аналізу середньої успішності студентів. Обстеження проводилось на базі Запорізького національного університету у період

**ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ”: РОЗУМОВИЙ КРИТЕРІЙ**

з 9.09.2019 р. по 13.09.2019р. В педагогічному експерименті приймали участь студенти III курсу спеціальності фізичне виховання, які навчалися в університеті з першого курсу – контрольна група (26 осіб), та студенти, які продовжили навчатися в університеті на третьому курсі (після закінчення коледжу) – експериментальна група (25 осіб).

В ході дослідження оцінювалась середня успішність студентів за циклом професійної підготовки, які вивчалися протягом I – II курсу університету та I – III курсів коледжу, а саме за такими дисциплінами, як: “Вступ до спеціальності”, “Анатомія людини”, “Фізіологія рухової активності з основами біохімії”, “Спортивна метрологія”, “Теорія і методика фізичного виховання”, “Гімнастика з методиками викладання”, “Плавання з методиками викладання”, “Легка атлетика з методиками викладання”, “Спортивно-педагогічне вдосконалення”, “Історія фізичної культури”, “Баскетбол з методиками викладання”, “Волейбол з методиками викладання”.

Результати дослідження оцінюємо за трьома рівнями та представимо їх у таблиці 1:

розумовим критерієм в експериментальній групі на 21,2 % більше, що, на нашу думку, є дуже великим показником. В той же час, низький рівень показало приблизно однакова кількість респондентів: 23% – в контрольній групі, 20% – в експериментальній. У решти студентів засвідчили середній рівень.

Висновки. Процес професійної підготовки фахівців для галузі фізичної культури і спорту в системі “коледж-університет” на сьогоднішній день має бути зорієнтований на всебічне застосування принципу наступності при вивченні як природничо-наукових, так і загально-професійних та спеціальних дисциплін, що дасть можливість відтворення, здобуття, примноження і оновлення знань студентів на основі міжпредметних зв'язків із попередньо вивчених дисциплін.

Оцінка професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі “коледж-університет” за розумовим критерієм дозволяє проаналізувати рівень теоретичної готовності до здійснення професійної діяльності. Отримані нами результати дозволяють

Таблиця 1.

Характеристика рівнів за розумовим критерієм

Рівні	Показник
Високий	Наявність глибоких усвідомлених знань з блоків дисциплін навчального плану спеціальності (більше 80%).
Середній	Середній рівень знань з більшості дисциплін навчального плану спеціальності (більше 50%).
Низький	Низький рівень знань з більшості дисциплін навчального плану спеціальності (менше 49%).

За результатами дослідження проводимо констатувальну діагностику, результати якої представлено у таблиці 2.

Аналіз отриманих результатів виявив наступне: студенти контрольної групи показали гірші результати, порівняно з експериментальною. Так, кількість студентів, в яких виявлено високий рівень сформованості професійної підготовки за

підсумувати, що дана система є ефективною, оскільки студенти експериментальної групи, що є випускниками коледжу, показали значно вищий рівень професійної підготовки за розумовим критерієм, ніж студенти контрольної групи, які вступили до університету відразу після закінчення школи. Це дає додатковий поштовх та широке поле для майбутніх досліджень у цій галузі, адже

Таблиця 2.

Результати діагностики рівня сформованості професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в системі “коледж-університет” за розумовим критерієм (експериментальна та контрольна групи)

Групи	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%	Кількість осіб	%
Контрольна група	6	23	12	46,2	8	30,8
Експериментальна група	5	20	7	28	13	52

ОЦІНКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В СИСТЕМІ “КОЛЕДЖ-УНІВЕРСИТЕТ”: РОЗУМОВИЙ КРИТЕРІЙ

вища школа сьогодні повинна здійснювати підготовку конкурентоздатного фахівця, якісними характеристиками якого є: розвинутий інтелект, культура наукового мислення, здатність до культуротворчого діалогу, стійка ціннісна орієнтація на творчу самореалізацію і саморозвиток у наукоємному, інтелектуальноємному, культуроємному освітньому просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вербиненко Ю. І. Професійна готовність до педагогічної діяльності. *Професійна підготовка педагога в контексті європейських інтеграційних процесів: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету*. Дрогобич, 2013. С. 119–124.

2. Вільковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002: Збірник наук. праць до 10-річчя АПН України*. Харків, 2002. С. 301–309.

3. Гнездилова К. М. Освітньо-професійна підготовка фахівців у ВНЗ та оцінка її якості. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки)*. 2009 грудень. №23 (186). 317 с., С. 247–251.

4. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в Європі й Україні. *Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей*. Ялта, 2012. Вип. 35. Ч. 2. С. 176–184. (Серія “Педагогіка і психологія”).

5. Гринченко І. Б. Сучасні напрями впровадження інновацій в професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. Вип. 64. С. 103–107.

6. Данилко М. Т. Мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. *Сб. наукових трудов под ред. Ермакова С. С.* Харків, 2000. № 2. С. 46–50.

7. Коваленко Ю. О. Формування професійної готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових статей. Фізичне виховання та спорт*. Запоріжжя, 2009. 176 с., с. 53–58.

8. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс психологии. Модуль “Направленность”. Київ, 2004. 521 с.

9. Сулов А. Г. Система оценки качества подготовки специалиста. *Качество. Инновации. Образование*. 2005. № 3. С. 58–61.

10. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах: дис... доктора пед. наук: 13.00.04. Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2004. 508 арк.

REFERENCES

1. Verbynenko, Yu. I. (2013). Profesiina hotovnist do pedahohichnoi diialnosti [Professional readiness for pedagogical activity]. *Teacher training in the context of*

European integration processes: a collection of scientific works of the Drohobych State Pedagogical University. Drohobych, pp. 119–124. [in Ukrainian].

2. Vilchkovskiy, E. S. (2002). Profesiina spriamovanist pidhotovky fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia [Professional orientation of training of specialists in physical education]. *Development of Pedagogical and Psychological Sciences in Ukraine 1992 – 2002: Collection of Scientific works on the 10th anniversary of APS of Ukraine*. Kharkiv, pp. 301–309. [in Ukrainian].

3. Hnezdilova, K. M. (2009). Osvitno-profesiina pidhotovka fakhivtsiv u VNZ ta otsinka yii yakosti [Educational and professional training of specialists in universities and evaluation of its quality]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University (pedagogical sciences)*. Luhansk, No. 23 (186), pp. 247–251. [in Ukrainian].

4. Hrynchenko, I. B. (2012). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury v Yevropi y Ukrain [Professional training of future physical education teachers in Europe and Ukraine]. *Problems of modern pedagogical education: Coll. articles*. Yalta, Vol. 35, part. 2, pp. 176–184. [in Ukrainian].

5. Hrynchenko, I. B. (2012). Suchasni napriamy vprovadzhenia innovatsii v profesiinu pidhotovku maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Modern directions of introduction of innovations in vocational training of future teachers of physical culture]. *Bulletin of the Zhytomyr Ivan Franko State University*. Zhytomyr, Vol. 64, pp. 103–107. [in Ukrainian].

6. Danylko, M. T. (2000). Motyvatsiino-tsinnisne stavlennia maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do profesiinoi diialnosti [[Motivational-value attitude of future teachers in Physical Education to professional activity]. *Collection of Scientific works edited by S.S Yermakov*. Kharkov, No. 2, pp. 46–50. [in Ukrainian].

7. Kovalenko, Yu. O. (2009). Formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv iz fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku u vyshchyykh navchalnykh zakladakh [Formation of professional readiness of future specialists in physical education of preschool children in higher educational establishments]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University: Collection of scientific articles. Physical education and sports*. Zaporizhzhia, pp. 53–58. [in Ukrainian].

8. Semychenko, V. A. (2004). Problemy motyvatsyy povedeniya y deiatelnosti cheloveka [Problems of motivation of behavior and human activity]. *Modular Psychology Course. Module “Orientation”*. Kyiv, 521 p. [in Russian].

9. Suslov, A. H. (2005). Systema otsenky kachestva podhotovky spetsyalysta [A system for assessing the quality of specialist training]. *Quality. Innovation Education*. No. 3, pp. 58–61. [in Russian].

10. Tanko, T. P. (2004). Teoriia ta praktyka muzychno-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv u pedahohichnykh universytetakh [Theory and practice of music-pedagogical preparation of future preschool teachers in pedagogical universities]. *Doctor's thesis*. Kharkiv, 508 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2019